

Viktor Dyk: Krysař – Rozbor díla

Jakub Rádl

Tématická stránka díla

- **literární druh a žánr:** epika (s mnoha lyrickými pasážemi), novela (relativně krátký a jednoduchý příběh s jednou dějovou linií)
- **téma a motiv:**
  - poenta:
    - Krysař putuje světem, nikde nezůstává
    - V momentu kdy se poprvé v životě rozhodl usadit, o vše přišel
    - Sepp Jörgen s dítětem se jako jediný zachrání
  - **hlavní téma:**
    - Krysař přišel do města Hameln, zbavit ho krys, byl okraden o plat, zamiloval se, milá mu zemřela, Krysař se rozhodl ukončit svůj život a vzít s sebou celé město.
  - **další motivy v díle**
    - láska, píšťala, hospoda, ďábel, krysy, Sedmihradská země –symbol posmrtného ráje
- **časoprostor:** hanzovní město Hameln, středověk (dílo vychází ze středověké pověsti)
- **zasazení výňatku do kontextu díla:**
  - **časoprostor:** 18 kapitola
  - **obsah:** Krysař se dozvěděl o tom, že Agnes čeká Krystiánovo dítě. Probíhá boj Krysařových myšlenek, jestli chce zůstat, či odejít. Už je rozhodnut, že zůstane, vzpomíná na to, jak odešel poprvé a vrátil se. Agnes se ho snaží přemluvit, aby odešel.
- **kompoziční výstavba**
  - chronologická kompozice celého příběhu, s retrospektivními prvky z Krysařovy historie
  - dílo rozděleno na 26 kapitol
  - na konci před smrtí Agnes píseň Sedmihradská

Kompozice, postavy

- nezúčastněný, nezaujatý vypravěč (3. osoba – er forma)
- vypravěcí způsoby:
  - přímá řeč v dialogích a monologích
  - krysař o sobě někdy mluví ve třetí osobě
  - často popisovány krysařovy myšlenky, myšlenky ostatních postav

Postavy

- **Krysař**
  - nemá či nesděluje své jméno, cestuje světem, nikde nezůstává, má svou kouzelnou píšťalu jejíž moci se sám bojí
  - během díla můžeme pozorovat změnu jeho myšlenek a názorů
    - nejprve se usadit nechce, poté se zamiluje do Agnes a chce zůstat, nakonec neovládne své city a pomstí se celému městu

- neproказuje respekt konšelům
- postava na okraji společnosti, odlišný, neznámý, strašidelný, tajemný
- jeho neurčitá identita slouží konšelům jako výmluva pro nevyplacení odměny
- zamilovaný do Agnes, kvůli ní ušetří město
- sám sobě nerozumí → vnitřní boj, když odejde
- **Agnes**
  - nebojí se krysaře
  - mladá, krásná, zdánlivě nevinná dívka, má se vdávat za Kristiána, ale zamiluje se do Krysaře
  - po otěhotnění s Kristiánem spáchá sebevraždu
  - jediná věří Krysaři a nemá proti němu předsudky
- **Dlouhý Krystián**
  - běžný člověk toužící po běžném lidském štěstí
  - chodí s Agnes, neví, že ho podvádí s Krysařem
  - přemýšlí o penězích, raduje se ze smrti strýčka (pragmatické uvažování)
- **Sepp Jörgen**
  - rybář z okolí města, pohledný
  - zavraždil svého ptáčka v zuřivosti nad odchodem dívek
  - pomalý, prostý, naivní člověk, není schopný okamžitě analyzovat situaci, vše si uvědomuje až druhý den, z toho pramení jeho nevinnost
  - dítě je k němu na konci díla přirovnáno
- **Faustus**
  - ztělesnění d'ábla, potká Krysaře v hospodě, snaží se ho zlákat aby upsal své srdce d'áblu
  - krysař se nenechá přesvědčit
- **konšelé (Strum, Frosh)**
  - slíbili krysaři velkou odměnu za zbavené města krys, později mu ji odmítli vyplatit, protože krysař nemůže potvrdit svou identitu
  - argument použit protože krysař byl odlišný – společnost se bojí neznámého a tajemného

Jazyk

- v díle využita stará, umělecká, poetická čeština
- mnoho metafor, symbolů, archaismů, řečnických otázek
- výňatek
  - průlet Krysařovými myšlenkami o jeho předešlém životě urychlen pomocí výřků, větných ekvivalentů a krátkých vět, paralelismů (typické pro Dykovu tvorbu)
  - opakování motivu opustit Hameln

Literárně historický kontext

- Viktor Dyk žil v letech 1877–1931
- řadí se k anarchistickým buřičům
  - mladá generace konce 19. století, podobná dekadentům, která otevřeně protestuje proti Rakousku-Uhersku
  - soustředí se na obsah před formou, snaží se ho přiblížit co nejširší skupině lidí → navazují na ÚLS a folklór

- psal nejen prózu, ale i básně (sbírka Satiry a sarkasmy, balada Milá sedmi loupežníků, ...) a drama (Zmoudření dona Quijota)
- novela Krysař byla původně vydána pod názvem Pravdivý příběh, je inspirována středověkou pověstí
- mezi anarchistické buřiče řadíme též F. Gellnera, K. Tomana, S. K. Neumana, F. Šrámka, P. Bezruč

Zdroje

- [https://cs.wikipedia.org/wiki/Krysa%C5%99_\(kniha\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Krysa%C5%99_(kniha))
- DYK, Viktor. Krysař. V Praze: Fortuna Libri, 2016. ISBN 978-80-7546-022-6.
- vlastní zápisky z hodin

Výňatek

Krajiny míhaly se před krysařovými očima; překonávaly se krásou. Měly **smavý**¹ půvab jihu a přísnou krásu severu. Plynuly řeky, týčily se hory, hlučela města, bouřila moře. A pak bylo prázdno, strašné prázdno.

Tváře žen se zamíhaly v dálí; žen bílé i tmavé pleti, žen různých plemen a zemí. Šly, **šeptajíce něhu a lásku**.² – Šly, kynouce na pozdrav. – A potom přišla noc.

Úžasný a překotný let!

Vše zmizelo, a krysař necítil; všechny odešly, a krysař nelitoval. Daleko, daleko, k novým obzorům **letělo jeho pyšné a prudké srdce**.³ Nezakotvit! Nestanout!

Agnes! Agnes!⁴ Čím upoutala Agnes krysaře? Byly krásnější ženy, byly opojivější ženy.

Spojuje hoře více nežli rozkoš?⁵

Oči Agnes hleděly rezignovaně a sklesle. Neopakovala už své „**Zab!**“⁶ Ale v jejím pohledu nebylo radosti a naděje. Pouze bol.

Ale bol ten byl nehlasný. A tělo Agnes bylo chladné a nehybné jako tělo ženy, kterou ubili.

Krysař stál nad touto Agnes. Hory valily se na jeho srdce. Těžké byly rozpomínky. Vteřiny byly dlouhé, ale přece mýjely. Počínalo se šeriti. A krysař vzpomínal ještě na svůj odchod a na setkání s dlouhým Kristiánem u vrátek zahrady za časného jitra.

Odešel, aby mu učinil místo, není-li pravda?⁷

A krysař snažil se urovnati své myšlenky, násilím zmoci odboj svého srdce.

Zajisté že je nutno opustiti Hammeln. Za hradbami města osvobodí se jeho srdce. Ptáci zpívají tak vesele na cestu těm, kdo jdou v stínu starých dubů a v úpalu polních cest. Mnoho krásných a podivuhodných věcí čeká a uvítá. Krysař viděl mnoho, neviděl však vše. Nač vzpomínati na hoře, jež je za námi, nač mysliti na dveře, které se za námi zavřely?

Opustit Hammeln!

Ale v jeho vzpomínce ožil nedávný den, kdy také opouštěl Hammeln... příliš vhod dlouhému Kristiánu. Odešel domněle svobodný, a vracel se spoutaný touhou, nejasnou zprvu, vždy však mocnější a krutější, která ho hnala zpět, zpět k protivným hradbám hnusného města, města malých životů a malých srdcí, kam zabloudila krysařova láska. Zajisté že je také dnes možno opustiti brány Hammeln. Ale kam dojde krysař? Na jak dlouho dovede utéci před svými vzpomínkami?

Zůstatí. Jen jak možno zůstatí?

Nesnese pohledu na Agnes. Nesnese pohledu na **onoho**⁸ muže. Nelze mu žít v Hammeln vedle dlouhého Kristiána. A krysař – co chce ještě krysař v městě, jehož krysy, neopatrný, příliš záhy vyhubil? Jaký to krysař, nesvobodný a přikovaný nepochopitelnými pouty?

Ale co zbývalo, nebylo-li možno odejít z Hammeln ani zůstatí?

Agnes hleděla na krysaře svými rezignujícíma očima. Četla v jeho myšlenkách a v jeho srdci.

Nečekala ničeho; chtěla jen **zahleděti**⁹ se ještě na okamžik na tuto drahou a zachmuřenou tvář.

Čtla v jeho myšlenkách a jeho srdci.

„Jdi,“ pravila smutně a tiše.

Krysař odmítl posuňkem. Ale Agnes stála tvrdošíjně na svém. Prosila o jeho odchod jako o milost.

---

¹epiteton (smavý od smát se)

²synestézie

³metafora, synekdocha, metonymie

⁴epizeuxis

⁵řečnická otázka

⁶archaismus

⁷řečnická otázka

⁸archaismus

⁹archaismus